

# Theologia vitae

časopis Sdružení evangelikálních teologů

ročník 16 (2026)

s. 3–20

## Vojenští kaplani – nepostradatelná součást služby církvi společnosti

*Jaroslav Zoubek*

PEER-REVIEWED

DOI: bude doplněno

### Anotace

Autor článku si klade zásadní otázky, zda má vůbec práce vojenského duchovního budoucnost a zda se s touto kategoriální pastoračí i nadále počítá. Dále se zamýšlí nad smysluplností konkrétních činností vojenských duchovních a předkládá veřejnosti to, jak a co pokládají sami vojenští kaplani za podstatu své činnosti v budoucnosti.

Zjednodušeně lze předložit základní odpověď na uvedené otázky: minimálně církev samotné budoucnost služby duchovních v našich armádách nejen předpokládají, ale i podporují. Vojenští kaplani si ani sami nedokážou představit, že by tato služba, jejíž tradice sahá do nejstarší minulosti našich národů, neměla pokračovat. I když tato služba byla v rámci České republiky znovuobnovena tzv. odspodu, tedy z touhy a přání samotné armády, a naopak na Slovensku díky mezinárodním smlouvám tzv. z vrchu, nelze si ani jednoznačně představit, že by v kterékoliv naší zemi tato služba skončila. Není ovšem jisté, v jaké přesné podobě budou jednotliví duchovní působit, neboť před samotnými církvemi stojí mnohé výzvy, které je potřeba nejprve pojmenovat a následně hledat jejich řešení, aby se služba duchovních v armádě nestala pouhým odkladištěm ať již nepotřebných duchovních či těch, kteří mají zájem pouze o dobře placené místo. Autor článku využil ke zpracování tohoto tématu výsledků ankety, kterou uskutečnil mezi vojenskými kaplany, a tedy svými kolegy. K tomu připojil konkrétní body, které

by podle něho měla i sama duchovní služba Armády České republiky a Ozbrojených sil Slovenské republiky do budoucna reflektovat a rozvíjet.

Tento článek navazuje na text v *Theologia vitae* v ročníku 2024, který představil vlastní práci vojenských duchovních s přehledem povinností a úkolů, které vojenští kaplani plní.

**Klíčová slova:** vojenský kaplan, kategoriální pastorační péče, duchovní služba, anketa, modlitba, bohoslužba, vztahy, duchovní potřeby, 21. století

## Abstract

### ***Military Chaplains – An Essential Dimension of the Church's Service to Society***

This article explores fundamental questions regarding the future of military chaplaincy and whether this categorical pastoral care remains relevant in the modern era. It reflects on the significance of specific chaplaincy activities and presents the perspectives of chaplains themselves on what they consider to be the essence of their mission in the coming years.

The findings indicate that churches not only anticipate but actively support the continued presence of chaplaincy within the armed forces. The chaplains themselves view their service—the traditions of which date back to the earliest history of our nations—as indispensable. Although the service was re-established differently in each country—“bottom-up” in the Czech Republic due to the army’s own initiative, and “top-down” in Slovakia via international treaties—it is now firmly rooted in both.

However, the exact future form of this ministry remains uncertain. Churches face internal challenges that must be addressed to ensure the military chaplaincy does not serve as a repository for redundant personnel or those seeking a well-paid career. Drawing on a survey conducted among fellow chaplains, the author identifies specific areas that the spiritual services of the Army of the Czech Republic and the Armed Forces of the Slovak Republic should reflect upon and develop. This article builds on a study published in this journal in 2024, which provided an overview of the duties and tasks performed by military chaplains.

**Keywords:** military chaplain, categorical pastoral care, spiritual ministry, survey, prayer, Christian service, relationships, spiritual needs, 21<sup>st</sup> century

Služba vojenských duchovních je nepostradatelnou součástí života (nejen) demokratických armád světa.<sup>1</sup> V žádné demokratické zemi nenajdeme armádu, která by neumožnila přístup duchovních (různých církví) ke svým vojákům. Může pouze probíhat debata o tom, jakým způsobem jsou duchovní zařazeni do systému,<sup>2</sup> ale na přítomnost duchovního uprostřed služby vojáků jsou zvyklí, jak vojáci samotní, tak i veřejnost.

V ročníku 2024 časopisu *Theologia Vitae* jsem popsal službu duchovních v současných armádách České a Slovenské republiky (dále AČR a OS SR). Cílem dnešního článku bude přiblížit vám, čtenářům, kterým směrem by se měla služba duchovních v našich armádách ubírat, aby nejen neztratila nic ze svých základních principů, ale aby byla i nadále atraktivní a vyhledávanou službou pro ty, pro které byla ustanovena. Ve svém pojednání budu primárně vycházet z dotazníkového průzkumu, který jsem uskutečnil mezi vojenskými kaplany AČR a OS SR v roce 2023. Zároveň i některé přímé odpovědi vojenských duchovních předložím v poznámce.

## Pastorační péče budoucnosti

Pokud budeme vycházet z historických zkušeností,<sup>3</sup> můžeme zcela určitě předpokládat, že Duchovní služba (dále DS) bude i nadále součástí našich armád. Takže první a nejdůležitější otázka, která se týká zachování duchovních služeb v armádách nejen České a Slovenské republiky, bude zodpovězena kladně. Je to dáno z více důvodů, jako např. tradice a standard v armádách NATO<sup>4</sup>,

---

<sup>1</sup> Službu duchovních nalezneme i např. v armádě Ruské federace.

<sup>2</sup> V armádách ČR a SR jsou vojenští duchovní zařazeni na tabulkových místech jako vojáci z povolání v důstojnických hodnostech (stejně jako např. ve Slovinsku, Španělsku, USA, Kanadě). Jinak je tomu v armádě Německa, kde jsou duchovní na tabulkovém místě občanského zaměstnance, což má vliv na možné nasazení v místě konfliktu.

<sup>3</sup> Publikace tohoto článku se připravuje pro *Theologia vitae*.

<sup>4</sup> Je pravdou, že po zkušenostech s totalitním režimem víme, že i takto nastavený standard se dá zrušit. Zajímavou zkušeností je ovšem pohled do historie německé armády, kdy duchovní služba před druhou světovou válkou nebyla zlikvidována, jen potlačena (kdy byli z Wehrmachtu po roce 1933 „vyhozeni“ vojenští rabíni). I v nově vzniklých jednotkách SS nebylo původně počítáno s duchovními, ovšem v pozdějších letech války, kdy bylo Hitlerovské Německo „donuceno“ k vytvoření jednotek SS z polských, ukrajinských, litevských a jiných národností, byli do tabulkových míst zařazeni i duchovní. Taktéž Hlinkův slovenský stát měl ve své armádě duchovní, kteří se účastnili i přepadení Polska, či tažení v Sovětském svazu.

ale také smlouvami daných zemí se státem Vatikán, kde se upravuje postavení katolické církve. Na Slovensku uzavřeli tuto smlouvu již v roce 2000<sup>5</sup> a na ni navazují další, které již zpřesňují specifikaci služby, či požadavky jednotlivých stran. Jedním z nich je i smlouva o duchovní službě katolickým věřícím v Ozbrojených silách a ozbrojených sborech Slovenské republiky,<sup>6</sup> která byla uzavřena 22. srpna 2002. Naproti tomu v České republice se vychází z uzavřené smlouvy mezi Ministerstvem obrany ČR, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí, která byla podepsána 18. prosince 2024, jež nahrazuje smlouvu z 3. června 1998.<sup>7</sup> Tato nově uzavřená smlouva již ovšem reflektuje nově uzavřenou smlouvu mezi ČR a Svatým stolcem, kterou Česká republika uzavřela 24. října 2024.<sup>8</sup> Taktéž členové Ekumenické rady církví na Slovensku mají smlouvu, která upravuje přítomnost duchovních v OS SR.<sup>9</sup> Dále ve prospěch DS mimo jiné hovoří i pozitivní zkušenosti vojáků s duchovními, a to nejen ze zahraničních misí, ale i z běžného „kasárenského“ života.

Jinou otázkou je, v jaké podobě, či s jakým cílem bude i nadále DS jako celek v armádách působit. Co bude třeba zrušit, poupravit, či naopak zachovat? Jaké změny, a naopak jaké trvalé hodnoty bude muset každý duchovní přijmout, nebo udržet? Jsou vlastně nějaké hodnoty, nebo cíle trvale platné?

I když bychom mohli o mnohých věcech polemizovat, nebo debatovat, podstatou a nepostradatelnou součástí služby bude vztah. A to jak vertikální, tak horizontální. Bůh je cílem, nadějí, silou a též i smyslem života duchovního, která se projevuje vztahem s druhým člověkem. Tento kříž vztahů je to, co dělá křesťana křesťanem a též i duchovního duchovním.

---

<sup>5</sup> Konkordát mezi Svatým stolcem a Slovenskou republikou byl podepsán prezidentem SR 24. listopadu roku 2000.

<sup>6</sup> Viz. *Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o duchovnej službe katolíckym veriacim v Ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky*.

<sup>7</sup> Viz. *Dohoda o spolupráci mezi MO, ERC a ČBK*.

<sup>8</sup> V okamžiku vzniku tohoto článku, sice podepsanou premiérem Petrem Fialou a státním sekretářem Svatého stolce kardinálem Pietrem Parolinim. Tuto smlouvu již schválily obě komory parlamentu ČR, ale prezident republiky zatím nepřipojil svůj podpis, čímž tato smlouva ještě nenabyla právní účinnosti.

<sup>9</sup> Viz. *Dohoda medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami o výkone pastoračnej služby ich veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky* z 28. dubna 2005.

Z toho jasně vyplývá, že prvním bodem a nejdůležitějším tématem, který ovlivňuje a utváří život duchovního je modlitba a bohoslužba.

## Modlitba a bohoslužba

Základ života duchovního a základ jeho služby. Nyní jsme opět u jeho podstaty a základní otázky. Co dělá duchovního duchovním? Duchovní (farář, kněz) je přeci ten, jenž by měl být v úzkém kontaktu s Bohem a měl by ostatním ukazovat a pomáhat na cestě do Božího království.

*„Je nezbytné pěstovat silný a pevný vnitřní duchovní život, denně si uvědomovat, že v mé duši přebývá Boží život, a je potřeba tento božský život denně ‚živit‘, denně přikládat na oheň. Tím palivem je modlitba, rozjímání, slavení Eucharistie.“<sup>10</sup>*

I v nejstarších náboženstvích existovala skupina lidí, jejichž úkolem bylo spojení s božstvem. Jejich povinností bylo vztah s tímto nadpřirozenem udržovat, prohlubovat, a především si je naklonit. A k tomu všemu také vedla veškerá gesta, znamení a modlitby jak veřejné, tak vnitřní. Židé později vnesli do těchto gest a rituálů skutečný vztah a příběh, jež jim Hospodin dal tím, že s nimi uzavřel smlouvu. Na základě této smlouvy Bůh vstoupil do jejich života a provázel je na jejich cestě. Ta cesta byla ukončena narozením Ježíše Krista a tím se zároveň otevřela nová, pro kterou je podstatná víra v Boha Trojjediného. My křesťané nadále užíváme gesta a znamení (v liturgii, bohoslužbě), kterými slavíme naplnění toho, co Bůh Abrahamovi, praotci Izraelitů slíbil:

*„Přisáhl jsem při sobě, je výrok Hospodinův, protože jsi to učinil a neodepřel jsi mi svého jediného syna, jistotně ti požehnám a tvé potomstvo jistotně rozmnožím jako nebeské hvězdy a jako písek na mořském břehu. Tvé potomstvo obdrží bránu svých nepřátel a ve tvém potomku dojdou požehnání všechny pro-národy země, protože jsi uposlechl mého hlasu“ (Gn 22,16-18).*

Bohoslužba je slavením toho, jak se nás Bůh dotkl, jak nás se sebou sjednotil. Není to snaha o kontakt, neboť již mezi námi vztah je a též to není pouhá

---

<sup>10</sup> DOLAN, T. M. (2016). *Kněží pro třetí tisíciletí*, s. 298. (Tato kniha reflektuje změny ve společnosti a podává návod, jak být kvalitním duchovním a zároveň jak si udržet identitu duchovního i v dnešní moderní společnosti. Velmi vhodná pro ty, kteří žijí nejen jako celibátní kněží, ale též pro ostatní duchovní žijící v partnerském svazku.)

pripomínka minulosti,<sup>11</sup> ale stále probíhající živá a žitá přítomnost. Co tedy může duchovní dělat více než vstupovat do vztahu s Bohem a slavit tento vztah?

Z ankety mezi vojenskými duchovními vyplynulo, že modlitba se posunula v případě českých vojenských duchovních více do osobní roviny duchovního,<sup>12</sup> což neplatí tolik o duchovních v OS SR.<sup>13</sup> Duchovní v AČR konají bohoslužby pro vojáky ve většině případů ve výjimečných situacích (svátků) a její konání je podmíněno souhlasem velícího důstojníka, kdy účast na ní je vždy dobrovolná (opět po povolení nadřízeného vojáka, který se chce bohoslužby účastnit). V případě slovenských duchovních je bohoslužba v armádě, vojenském prostoru, stále přirozenou záležitostí. Zatímco v období před více jak sto lety, tedy v Rakousko-uherské monarchii, byla účast na bohoslužbě pro všechny vojáky povinná, dnes by vyžadování tohoto bylo naprosto neakceptovatelné. Zásadní rozdíl je také v tom, že dnes je v našich zemích plně profesionální armáda, a není zde situace jako v rakousko-uherské armádě nebo vojsku československé armády, kdy byla armáda tvořena z větší části rekruty, kteří trávili v kasárnách dny i noci. Jiná situace je v okamžiku, kdy naši vojáci vyjedou do zahraniční operace.

Zatímco v AČR během slavnostních nástupů bývá občas požádán o slovo i vojenský kaplan, ale očekává se slovo povzbudivé a kratší, v OS SR se na těchto nástupech počítá s účastí vojenského duchovního a jeho modlitbou jako se standardem. Vždy je ale na jeho vyspělosti a pastorační moudrosti, jakou zvolí

---

<sup>11</sup> Srov. AMBROS, P. (2000). *O modlitbě*, s. 20. (Tato kniha pojednává o tzv. „denní modlitbě církve“, jak se nazývá v Římsko-katolické církvi breviář, kde ukazuje nejen potřebnost a důležitost této modlitby, ale též její historický vývoj. V knize můžeme vnímat snahu o rovnováhu mezi duševním a tělesným pokrmem, tzn. že ke správnému duchovnímu růstu je třeba i uspokojovat lidské potřeby. Je to kniha, která se snaží najít rovnováhu mezi těmito „protiklady“ a ukazuje cestu nejen poznáváním historie modlitby, ale též i srovnáním Západní a Východní praxe.)

<sup>12</sup> „Bohoslužby na velké svátky, nedělní bohoslužby na cvičení.“ „Klasickou bohoslužebnou činnost po mně vojáci žádají minimálně.“ „Bohoslužby/veřejné modlitby pro vojáky mám jen na památné dny/svátky.“

<sup>13</sup> „Štandard: modlitba. Každý deň mám pre nich svätú omšu. Po dohode s konkrétnymi vojakmi, ktorí majú záujem prebieha príprava na prijatie sviatostí, a následne ich vyslúženie.“ „Každodennou prácou je stretávanie sa s vojakmi, rozhovory s nimi a vysluhovanie sviatostí.“ „Tiež slúžim bohoslužby na rozličných útvaroch a miestach.“ „Pre kresťanom som ich duchovným otcom a vysluhujem sviatosti.“

formu a délku. I přes tyto rozdíly mezi současnými duchovními službami a její praxí v modlitbě a její službou v minulosti přeci jen základ v modlitební a bohoslužebné praxi zůstal a můžeme i předpokládat že zůstane. Modlitba je totiž vyjádřením našeho vztahu k Bohu v Kristu<sup>14</sup> a nelze jinak.

Z výsledků ankety samotných vojenských duchovních vyplývá, že rozvoj a prohloubení osobní modlitby, vnímá jako naléhavý úkol do budoucna na 35 % duchovních.

Závěrem tedy můžeme říct, že modlitba a bohoslužby, ať osobní, nebo veřejné, zůstanou základem služby vojenského duchovního i nadále, neboť kdo a co je duchovní bez modlitby?

## Vztahy s vojáky

Osobní přítomnost duchovního tam, kde voják slouží, kam voják jde, kde plní své povinnosti, tak to je služba přítomnosti.<sup>15</sup> Služba přítomnosti je založena na konkrétním vztahu a to jak, s jednotlivcem, tak se skupinou. Pokud nemá duchovní vztah ke „svým“ vojákům, těžko najdou vztah oni k němu. Vše tedy záleží na budování vztahu. Tato služba přítomnosti může být pasivní, tzn. pouze být přítomen, anebo může být aktivní. Vše záleží na okolnostech. Tento způsob bytí s vojáky můžeme sledovat již od nejstarších zmínek v různých kronikách.<sup>16</sup> Jen vlastní přítomností může duchovní přispět k dobru vojáka. Pokud duchovní nebude nablízku a dostupný pro každého jedince, nemůže očekávat, že získá důvěru a že se později na něho budou vojáci obracet ať s prosbou, či otázkou. A pokud se na něho obracet nebudou, nemůže duchovní plnit své poslání. Tento konkrétní vztah s vojáky se naplňuje v konkrétních situacích: na pracovišti, při výcviku, v zahraniční operaci, v místě působení vojáku při nasazení v rámci ČR atd.

<sup>14</sup> TONDRA, F. (2004). *Morálna Teológia*, s. 19. (Tato kniha sloužila jako jeden z odborných materiálů pro studenty CMTF UP v rámci oboru morální teologie. Propojovala lidský a teologický přístup k problematice morálního chování člověka ve srovnání s předpisy a požadavky církevního práva v katolické církvi.)

<sup>15</sup> *Dohoda o duchovní službě v rezortu Ministerstva obrany*, čl. 17, bod 1, pís. g).

<sup>16</sup> Např. zmínky o biskupu Šebířovi a knězi Břetislavovi v Kosmově Kronice české, viz. KOSMAS. (1975). *Kosmova kronika česká*, s. 79 a 89.

Do budoucna je tedy i nadále nezbytné, aby vojenský duchovní splňoval požadavky, jaké jsou kladeny na vojáky. V případě, že nebude moci být s nimi nasazen, a to jak na území vlastního státu, nebo v zahraničí, bude jeho působení výrazně omezeno. Vztahy s vojáky, ať již s jedním konkrétním, či skupinou, budou i nadále důležitou součástí služby vojenského kaplana. V průzkumu na 60 % vojenských duchovních potvrdilo tento způsob služby jako prioritu budoucí práce vojenských duchovních.

Na pracovišti, popřípadě při výcviku naplňuje svoje poslání duchovní osobními rozhovory, či rozhovory se skupinou vojáků v době jejich volna, či odpočinku. Dále pomocí přednášek, etických seminářů, kdy je vojákům představen jistý etický problém a za pomoci aktivního přístupu vojáků, se dochází k odpovědím, či řešení dané situace. Tyto způsoby práce, kterými se též naplňují poslání duchovního, popsalo ¾ dotázaných vojenských kaplanů, i když s různou intenzitou.

Polovina kaplanů navíc zdůraznila svoji přítomnost i při nenadálých a obtížných situacích ať v osobním životě vojáků, či v místě jejich nasazení. Zde by ovšem mohl být rozdíl ve vnímání toho, co jsou nenadálé a obtížné situace. Jednoduše vysvětleno, zda se jedná o nenadálou a obtížnou situaci, která se stane vojákovi, či v jeho rodině, nebo událost, kam jedou vojáci, či kaplan, vypomáhat (např. povodně, nebo v důsledku jiných přírodních katastrof apod.). Zde je na místě, aby se duchovní vypravil tzv. „do terénu“ a byl přítomen a ochoten vypomáhat na místě. Tato potřeba i nadále roste, a to i při pomoci u nevěřících lidí.<sup>17</sup>

Dle výzkumu i nadále budou vojenští duchovní žádáni o proslovy i v okamžiku slavnostních nástupů, vzpomínkových aktů, či jiných (možná i úsměvných) příležitostí.<sup>18</sup>

---

<sup>17</sup> Viz. článek v Theologia vitae, 2024.

<sup>18</sup> V loňském roce jsem byl požádán o „posvěcení“ vánočního stromku, který byl vysazen a nazdoben během prosince před budovou štábu. Tato akce měla proběhnout na začátku vánočního večírku. Chvilí jsem přemýšlel, zda je to vhodné a nakonec souhlasil. Na přání jednoho majora jsem si na tuto chvíli oblékl i liturgický oděv. Vše probíhalo již po začátku večírku, nálada byla již veselá a chvílemi se mi i zdálo, že to není vhodné. Nakonec jsem promluvil k přítomným (účast byla dobrovolná a sešlo se na 30 lidí). Je pravdou, že nálada byla již veselejší, ale díky Duchu svatému se mi zdá, že celý obřad proběhl v linii jisté veselosti, ale i s určitou dávkou vážnosti a ponaučení. Odměnou mi bylo, že mi nejen další týden někteří poděkovali, ale dokonce i po více jak měsíci mě potkal jeden účastník a dodatečně mi →

Mimo tyto dvě základní zásady se v odpovědích objevily i další otázky nebo návrhy, v čem a jak pokračovat či na co klást důraz. Jedním z nejčastějších bylo celkem naléhavé volání po znovuoobnovení důvěry a otevřenosti mezi vojenskými duchovními navzájem a schopnost či motivace se i nadále vzdělávat.

## Vztahy uvnitř duchovní služby

Velmi mnoho respondentů se zmínilo o potřebě pěstování a posilování vztahů uvnitř duchovní služby. Jedna z velkých výhod oproti jiným službám v armádě, je mimo jiné v tom, že duchovní mají mezi sebou vztahy, které jsou podpořeny vírou v jediného Boha. Vzájemné vztahy tedy dokážou udržovat a chránit identitu vojenských duchovních. Společenství a podpora „druhů ve zbrani“ je nedocenitelnou pomocí při oživování a udržování našeho vlastního duchovního povolání. Vyhýbání se společenství druhých duchovních je pak většinou známkou nějakého problému.<sup>19</sup>

Rušivých vlivů v armádě je mnoho, jako např. touha po moci (vyšší funkci, hodnosti), snaha dostat se na lepší místo, kde je méně práce, na lépe placenou a zajímavější misi v zahraničí, dostat se na prestižnější místo, získat vyšší finanční ohodnocení na odměnách, zalíbit se nadřízeným a jiné. Mnohé z nich mohou zasáhnout i vojenské duchovní, neboť jsou to stejně nedokonalí lidé jako ostatní vojáci. Přátelství, společný cíl, směr a pevné ukotvení ve víře dokáže mnoho z těchto věcí eliminovat. Snaha o dobré mezilidské vztahy uvnitř duchovní služby, sdílení vlastních úspěchů, či zklamání je též nedílnou součástí trvání a růstu duchovních v osobnosti a jejich kvalitní službu.

Jednou z aktuálních zkušeností pro naprostou většinu duchovních v AČR byla v létě 2025 i účast na výcviku středoškoláků. Tento výcvik pod názvem „dobrovolné vojenské cvičení“ proběhl již druhým rokem. DS se na ní podílela jednodenní aktivitou. V létě 2024 to byli pouze jednotlivci, kdy jsme v náplni měli pouze s nimi trávit smysluplně den, ale konkrétní nabídku jsme tvořili tzv. „na koleně“. Také počet kaplanů, kteří participovali na prvním ročníku, se

---

poděkoval, že to pro něho hodně znamenalo a že je velmi rád, že to proběhlo. Děkuji Duchu svatému za dary slov a pastorační moudrosti, že jsem tento nápad nezavrhl hned zpočátku a žádané „svěcení“ provedl. Jsem si naprosto jist, že obdobná prosba se objeví i následující roky.

<sup>19</sup> Srov. DOLAN, T. M. (2016). *Kněží pro třetí tisíciletí*, s. 239.

omezil pouze na ty, kteří sloužili u 4. brigády rychlého nasazení a 7. mechanizované brigády. Nicméně projekt byl úspěšný a v letošním roce se opakoval, a to ve větším měřítku. I kaplanů se účastnilo mnohonásobně více a program byl již vytvořen jednotně, s hrubou strukturou, jednotným tématem a cílem. Zde se projevila snaha o jednotný postoj duchovních k problematice tohoto výcviku a náplně a též i o jednotnou snahu zrealizovat dané etické téma ve shodě s ostatními kaplany. Ze strany armády a zodpovědných činitelů jednotlivých útvarů, kteří měli na starosti jednotlivé skupiny středoškoláků, se ovšem nepodařilo uvést tuto část vedenou duchovními v témže termínu. Toto se ovšem projevilo jako pozitivní, neboť jednotliví kaplani se po ukončení svých bloků okamžitě dělili o své pocity, dojmy a zkušenosti na společné síti kaplanů a takto předávali své zkušenosti a sdíleli se s ostatními. Ti pak mohli čerpat ze zkušeností a nabídnout pak mnohem lepší produkt. Zde jsme mohli společně prožít nejen zážitek ze smysluplně stráveného času, ale též i zkušenost sdílení, podpory a aktivního otevřeného společenství.

Jedna z dalších otázek, která se občas objeví v diskusích mezi kaplany, a to díky kontaktu se zahraničními partnery, je otázka vojenských hodností a jejich vhodnosti u vojenských duchovních. Sám jsem se také těchto debat osobně účastnil a mým vlastním názorem je, že hodnosti jsou i u vojenských kaplanů důležité. Nejde ani tak o vztah mezi kaplany navzájem, ale spíše o vztah mezi kaplanem a vojákem.

Armáda jako taková je postavena na hierarchickém uspořádání velení a řízení, které je vyjádřeno tímto systémem hodností. Voják je tedy od začátku své vojenské kariéry s tímto seznámen a je nucen se v tomto prostředí nejen orientovat, ale i pracovat. Tento systém je taktéž velmi jasný a zřetelný. Vojenský duchovní sám o sobě je jako duchovní povětšinou zvyklý a vychovávaný k respektu k duchovním v církevním prostředí stojícím na hierarchicky vyšším, či nižším postu, než je on sám<sup>20</sup> tudíž mu nedělá větší problém do systému hodností proniknout a též i respektovat. Z druhé strany voják, který tento systém uznává a též respektuje, není zvyklý stát proti člověku, v rámci armády, který

---

<sup>20</sup> Povětšinou i církve evangelické, odkazující se na Luthera, či Kalvína, dnes již v sobě zahrnují hierarchický způsob vedení a řízení, i když v interní komunikaci a vystupování více zdůrazňují rovnost všech příslušníků církve, než výše jmenované církve katolické a církve pravoslavné.

hodnost nemá. Dělá mu totiž problém, tohoto člověka zařadit v rámci hierarchického systému a neví, jak s ním vlastně komunikovat a co od něj čekat. V okamžiku, kdy voják vidí hodnost, pochopí, že tento člověk (ač duchovní) patří do systému, vyzná se v něm a není potřeba mu některé věci vysvětlovat. To, že nižší hodnosti mají respekt k hodnosti vyšší, je samozřejmostí, avšak neseťkal jsem se s tím, že by se mnou případný voják s nižší hodností odmítal kvůli mé vyšší hodnosti hovořit. Naopak vyšší hodnosti mají tendenci přehlížet hodnosti nižší, nicméně v okamžiku, kdy poznají, že se jedná o duchovního, v řadě případů změni i tento způsob chování (odměřenost, nebo odmítavost).

V české a slovenské armádě je zčásti tato otázka bezpředmětná,<sup>21</sup> neboť naše armády neumí pracovat s vojáky bez hodností. Pokud by duchovní v našich armádách trvali na tom, být bez hodností, musely by se naše duchovní služby podstatně změnit, neboť by již duchovní nebyli vojáky z povolání a měli by zcela jiný status. To by samozřejmě ovlivnilo samotnou možnost přítomnosti mezi vojáky na jejich pracovištích či účasti duchovních na vojenských cvičeních, výcvicích, a nakonec i zahraničních operacích.<sup>22</sup>

V závěru tohoto článku, kde jsem se snažil zpracovat budoucnost DS v armádách ČR a Slovenska na základě podkladů z průzkumu, který jsem mezi kolegy duchovními provedl, si dovolím svůj osobní pohled.

## Osobní poznámka

V předchozích kapitolách jsem vycházel z priorit a potřeb, které zdůrazňovali moji kolegové v dotazníku a pokud jde o můj osobní pohled, nijak výrazně se od výše uvedeného neliší.

Jako nejvyšší prioritu, která dle mého zaručí budoucnost naší služby, vidím osobní a též i kolektivní (myšleno společnou) modlitbu, tedy vztah s naším Stvořitelem a Jeho Synem v Duchu svatém. Je víceméně jedno, zda se modlitba projevuje více naučenými slovy (odříkaná), než intuitivní, zda jde více o modlitbu soukromou, nebo veřejnou. Jde o to, že musí vycházet ze srdce a musí být vedená Láskou. Jak jsem již končil kapitolu věnovanou modlitbě, i zde si

---

<sup>21</sup> I když z určitého hlediska potřebná.

<sup>22</sup> Jak již bylo částečně zmíněno v poznámce č. 2.

dovolím zopakovat tutéž větu a otázku: „Kdo a co je duchovní bez modlitby? Je ještě duchovním, je ještě věřícím?“

Se stejnou naléhavostí i otázka vztahů, je dle mě prioritní. A to jak k Bohu, tak k člověku. Bohužel já ve svém okolí a praxi mám tu možnost vidět duchovního (ne vojenského), který nemá vztah k lidem kolem sebe. Zažívám tak rozpad farnosti v přímém přenosu. Není nic horšího než vidět věřící, kteří se snaží žít s křesťanskou pokorou, odvahou a vytrvalostí, i když jsou neustále sráženi a ponižováni svým duchovním, který by jim měl sloužit. Vztah k Bohu se projevuje komunikací s ním (modlitbou) a taktéž vztah k člověku je vyjádřen množstvím a hloubkou sdělování se, tzn. komunikací. Je tedy správné, když duchovní se pouze nezavírá ve své kanceláři, ať již s bohubilějším záměrem, ale pravidelně chodí mezi vojáky a účastní se jejich zaměstnání a tráví s nimi svůj čas.

Čas od času se mezi duchovními objeví též i otázka, nakolik je dobré a vhodné přizpůsobovat se podmínkám armády a nakolik si vymáhat výjimky pro svoji službu. Pro bližší objasnění této otázky uvedu příklad.

Ve své službě jsem byl zařazen i jako duchovní u vojenské policie. V této složce již nějakou dobu sloužil i jiný vojenský duchovní, a to na nadřízeném stupni. Ani on, ani já jsme k této složce, která vždy ve své historii byla výběrová žádným výběrem neprošli.<sup>23</sup> Naši nástupci taktéž prošli stejným způsobem. V poslední době je však vyvíjen tlak na to, aby i kaplani prošli stejnými výběrovými řízeními, jako ostatní žadatelé o službu u této jednotky. Tento tlak je ovšem ze strany představitelů Duchovní služby. Podobně je tomu i u vojenských duchovních sloužících ve vojenských nemocnicích. Pro ně byla uplatněna zásada tak jako u „běžných“ nemocničních kaplanů, kdy musí mít zvládnutý kurz nemocničního kaplana. Diskuse k tomuto nebyla připuštěna v širším rámci DS, ale shodli se na tom jen kaplani v úzkém vedení DS. Je otázkou nakolik se vojenský kaplan sloužící ve vojenské nemocnici liší od svého kolegy z civilní nemocnice (není vojenský kaplan sloužící ve vojenské nemocnici více nasměřován ve své službě vůči zaměstnancům Ministerstva obrany, vojákům a jejich rodinným příslušníkům než k civilním lidem, kteří se nachází v ne-

---

<sup>23</sup> Výběrová ve smyslu, že se zájemci vždy vybírali z různých složek armády a museli splňovat zvláštní podmínky (ať již v rámci psychotestů, délky služby, nebo přísnější fyzické testy).

mocnici?). Připouštím, že celá otázka je složitější a jde též o to, aby vojenský kaplan byl v nemocnici brán jako „zdravotnický personál“ a mohl nahlížet do zdravotnické dokumentace a jeho případný „zásah“ mohl být fakturován zdravotní pojišťovně. Je ovšem posláním vojenského duchovního „být pouze pro civilní nemocné, s možností „fakturace“? Není to dehonestace vojenských duchovních? Jak bude vykazovat svoji práci v okamžiku, když se bude věnovat lidem, ke kterým je původně poslán?<sup>24</sup> Nebude pak tlačen svými nadřízenými k vykazování účtovatelné praxe než k poslání, ke kterému je vojenský kaplan v armádě určen?

Jsou to otázky, které bylo, je a bude nutné nejen jednou zodpovědět, ale i se k nim neustále vracet, aby duchovní ve službě v armádě i nadále byli tak trochu výjimkou, která má nadhled nejen svojí blízkostí k tomu, co každého vojáka převyšuje, ale i svým postavením, kdy si může dovolit trávit svůj čas s těmi, ke kterým je poslán.

## Zhodnocení

Výše byly vyjmenovány tři úkoly, nebo lépe výzvy, pro naše duchovní služby, které se linuly napříč v odpovědích daných jak od duchovních sloužících v AČR, tak OS SR. Jsou důležité pro zajištění budoucnosti a smysluplnosti duchovní služby a je dobré je i nadále rozebírat a komunikovat o nich, protože pak můžeme nejlépe naplnit Ježíšův odkaz:

*„A jiná zrna padla do dobré země a vzcházela, rostla, dávala úrodu a přinášela užitek třicetinasobný i šedesátinasobný i stonásobný.“ (Mk 4,8)*

Je samozřejmě na kaplanech samotných, zda budou následovat vytyčený směr, popřípadě pravidelně společně komunikovat svoji budoucnost a zaměření, aby se jim podařilo smysluplnost a budoucnost duchovní služby zachovat.

V debatách vojenských duchovních o jejich službě, nasměrování a fungování se občas opakovaně vyskytují i témata týkající se praktických záležitostí služby jako např. ustanovení hlavního představeného DS, nošení a používání zbraní a také účast na zahraniční operaci. Jsou to témata opakující se, někdy až únavná, nicméně potřebná. Budoucnost duchovenské služby je přímo zá-

---

<sup>24</sup> Vojáci z povolání a jiní zaměstnanci MO a jejich rodinní příslušníci.

vislá na osobních vztazích mezi kaplany, na společném prožívání pozitivních i negativních situací a okamžiků. A k tomuto patří i neustálé opakování, připomínání si určitých pravidel a diskuse o všem, co nás duchovní zajímá, trápí, popř. co nemá kdokoli z nás vyřešeno a objasněno i když témata jako nošení zbraní či volba hlavního představeného, nejsou tak podstatná pro existenci, či odůvodnění samotné DS. Dnes též můžeme vidět i jistý posun u volby a jmenování hlavního představeného DS a také u nošení a používání zbraní v historii a dnes. Avšak tím důležitým by mělo pro naše duchovní služby být spíše to, aby řešení a debaty kolem těchto věcí nepřehlušily podstatu, důvod a praxi vojenských duchovních, popřípadě nebylo důvodem vzniku nedůvěry vůči vojenským kaplanům.

## Nedostatek duchovních v církvích

Nedostatek duchovních v církvích je v současné době velkým problémem pro většinu křesťanských církví. I když dle svědectví jednoho respondenta není problémem jejich množství, ale spíše schopnost ufinancovat stávající.<sup>25</sup> V českých církvích více rezonuje i přes zmenšující se počet duchovních spíše druhý problém. Je to problém s financemi, a to kvůli probíhající odluce církví od státu.

Obě tyto skutečnosti se odrážejí též i v DS i když významnějším problémem je nedostatek duchovních, protože to má za následek, že církve nejsou příliš ochotny pouštět své duchovní do kategoriální pastorace v armádě. Jistou možností, jak do budoucna tento problém vyřešit je možnost, že duchovní budou do služby v armádách vysíláni na zkrácený úvazek (obdobně jak to již dnes můžeme vidět u vězeňské služby, či služby v nemocnicích). Tato možnost v armádě existuje, nicméně na takovéto pozici žádný kaplan v našich armádách neslouží. Je to tedy otázka, kterou by se mělo do budoucna vedení DS i jednotlivých církví zabírat.<sup>26</sup>

---

<sup>25</sup> „Problém duchovních v církvi – není – propouští se, spíše problém ufinancování stávajících“.

<sup>26</sup> V současné době působí v DS AČR 39 vojenských kaplanů (3 místa neobsazená), v Ordinařiatě 22 (4 neobsazené) a ÚEPS má 7 vojenských kaplanů (3 pozice neobsazené).

Dle současných podmínek se vojenským duchovním může stát pouze duchovní církve katolické<sup>27</sup> a církví sdružených v Ekumenické radě církví. Tedy ten, koho daná církev ustanoví (prohlásí) duchovním, a tedy splňuje interní předpisy pro schválení duchovním.

Největší problém s duchovními má římskokatolická církev. Vystává tedy otázka, zda do služeb armády neumožnit vstup i neduchovním osobám. Stejným způsobem takto řeší problémy s duchovními v armádě např. Slovinsko, či Kanada.

Obdobně je takto řešen i problém v nemocnicích, kdy ve službě duchovních jsou pověřené osoby (především řeholní sestry), které nesplňují status duchovního dle Kanonického práva katolické církve.<sup>28</sup> Tento způsob řešení je v katolické církvi v ČR v současné době ve stadiu úvah.

## Lze dělat víc?

V závěru článku asi mnoho lidí napadne otázka, zda vojenští duchovní, či církve mohou dělat více, než bylo popsáno v tomto článku.

Pokud se znovu podíváme na historii služby, která si vzala za předmět své činnosti specifické prostředí armády, vidíme neuvěřitelnou obětavost a věrnost duchovních. Již od prvopočátků své služby měli duchovní za svůj cíl provázet vojáky, kteří prožívali svůj profesní život v často extrémních podmínkách. Tyto extrémní podmínky a prostředí chtěli a také museli vojenští duchovní prožívat společně s nimi.

Z jakého důvodu duchovní vstupovali do služeb vojsk a z jakého vstupují dnes? Tato velmi osobní otázka si žádá odpovědi především od samotných vojenských kaplanů. Návod ke správné odpovědi můžeme nalézt v Písmu svatém. Je to především služba člověku, tak jako když Ježíš řekl svým apoštolům: „Dejte vy jim jíst!“ (Mk 6,37), a stejně tak jak svých dvanáct nejvěrnějších vybral a vyslal je se slovy, aby zvěstovali nebeské království a:

„Nemocné uzdravujte, mrtvé probouzejte k životu, malomocné očišťujte, démony vymítejte; zadarmo jste dostali, zadarmo dejte.“ (Mt 10,8)

---

<sup>27</sup> Římsko-katolické a Řecko-katolické.

<sup>28</sup> CIC 1983, kán. 266 § 1.

Dále vyslal svých dalších sedmdesát učedníků.<sup>29</sup> Všetchna tato vyslání a pokyny platí dnes i pro nás. Na základě těchto textů a též i přání samotného Ježíše jsou i dnes vysíláni ti, kteří Ježíše přijali za svého Spasitele. A výsledek tohoto vyslání? Měl by být takovýto:

*„Těch sedmdesát se vrátilo s radostí a říkali: „Pane, i démoni se nám podrobují ve tvém jménu.“ (Lk 10,17)* A k tomu, abychom viděli stejné výsledky, je potřeba mít především víru a otevřené srdce.

*„Ježíš jim řekl: „Proč jste tak ustrašení? Ještě nemáte víru?“ (Mk 4, 40)*

A to je odpověď pro práci duchovního,<sup>30</sup> který stojí před otázkou, zda lze dělat ještě víc.

## Závěr

Současná služba vojenských duchovních se v mnoha věcech změnila, nebo přesněji přizpůsobila době a okolnostem, tak jako lidé, kteří se za posledních sto let změnili a zároveň mají stále stejné potřeby. Snad jen náhled na tyto potřeby a pojmenování těch potřeb je jiné. Stejně je tomu i s duchovní službou v armádě. Základní prvky ovšem zůstávají stejné. Je to důraz na službu lidem a zároveň naplnění slov evangelia:

*„Tehdy řekne král těm po pravici: „Pojďte, požehnaní mého Otce, ujměte se království, které je vám připraveno od založení světa. Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznul jsem, a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě, byl jsem nemocen, a navštívili jste mě, byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou.“ (Mt 25,34-36)*

Velmi výstižně to vyjádřil jeden z respondentů při popisu své služby:

*„Snažím sa mať otvorené dvere a srdce pre každého, bez ohľadu na vierovyznanie. Toto je moja každodenná snaha. Nie je to vždy pastoračná práca, ale zatiaľ to vnímam tak, že ak chcem osloviť po duchovnej stránke, najskôr je potrebné porozumieť si po ľudskej stránke.“*

---

<sup>29</sup> Lk 10,1-16.

<sup>30</sup> Nejen vojenského.

Na úplný závěr si dovolím ještě stručné shrnutí změny přístupu ve službě duchovních, a to tak jak jsem to vnímal při studiu historie služby duchovních. Služba duchovních v minulosti více kladla důraz na svátostnou službu a skrze ni se dostávala k vojákovi, dnes se duchovní přes obyčejné starosti a péči o vojáka dostávají k jeho duchovním potřebám.

## Zdroje

- AMBROS, P. 2000. *O modlitbě*. Velehrad: Refugium Velehrad–Roma, Cesta do třetího tisíciletí, 2000. 77 s. ISBN 80-86045-52-8.
- Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) – český ekumenický překlad*. Vyd. 13. Praha: Česká biblická společnost, 2007. ISBN 978-80-85810-76-9.
- Dohoda o spolupráci mezi Ministerstvem obrany, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí in Dokumenty Duchovní služby AČR, Služební pomůcka*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb, 2006. 72 s.
- Dohoda o duchovní službě v rezortu Ministerstva obrany in Dokumenty Duchovní služby AČR, Služební pomůcka*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb, 2006. 72 s.
- Dohoda medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami o výkone pastoračnej služby ich veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky*, dostupné z: <https://www.ustreps.sk/dohoda-medzi-sr-a-registrovanymi-cirkvami-a-nabozenskymi-spolocnostami/>.
- DOLAN, T. M. 2016. *Kněží pro třetí tisíciletí*. Přeložil Andrej KUTARŇA. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2016. 340 s. ISBN 978-80-87864-49-4.
- KOSMAS. 1975. *Kosmova kronika česká*. Vyd. 6. Přeložil Marie BLÁHOVÁ, Karel HRDINA. Praha: Svoboda, 1975. 261 s.
- Kodex kanonického práva – úřední znění textu a překlad do češtiny (latinsko-české vyd. s věc. rejstř.)*. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6.
- Theologia vitae*. Sdružení evangelikálních teologů, Praha, 2025. 132 s. ISSN 1803-4829.
- TONDRA, F. 2004. *Morálna teológia*. Spišská Kapitula–Spišské Podhradie: Nadácia kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka, 2004. 275 s.

*Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o duchovnej službe katolíckym veriacim v Ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky. dostupné z: <https://www.ordinariat.sk/zmluva-o-duchovnej-sluzbe/>.*



*Nadporučík ThDr. Jaroslav Zoubek*

Trvalý jáhen rímskokatolíckej cirkve, ženatý, štyri deti, 15 let kaplan AČR, nyní u mechanizovaného praporu v Bučovicích. Studia: CMTF UP v Olomouci, rigorózum na UMB v Banské Bystrici. Mise: Afghánistán, Mali, Slovensko.